

ний в українську народну пісню. Саме він був одним із ініціаторів створення чоловічої капели «Боян» УжНУ та найактивнішим її учасником. Не пропускав жодної репетиції, був взірцем дисциплінованості й відповідальності. І це при такій зайнятості навчальною, науковою і громадською роботою! Його оточувала повільна аура доброти, щирості, простоти, сердечності, уважності, компетентності та почуття гумору. Тому з ним всім завжди було легко і ввезиено, і де він був, там був порядок.

Пригадується поїздка хорової капели «Боян» до Вінницького педагогічного інституту в 1974 р., де нас прийняли як найрідніших і де ми мали можливість детально ознайомитися з роботою кафедр, деканатів і ректорату з питань всієї будівні вузьської роботи і запозичити чимало цінного. Але найбільше залишився в пам'яті момент, коли перед концертом керівник і диригент капели П. Гудак оплески глядачів і хористів запросив Іллю Гавриловича зайняти своє місце у капелі. Він піднявся на сцену і став серед нас у теноровій групі і співав усі пісні патетично, самовіддано і впевнено. Це внесло особливий колорит у зв'язок хору і глядачів. Таке не забувається ніколи. Саме тут 9 грудня 1993 р. І. Г. Шульги не став «Історія була його душею, Україна – любов'ю» – ці слова написані на надгробному пам'ятнику доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча вищої школи лауреата Державної премії І. Г. Шульги.

Відаючи данину пам'яті Іллі Гавриловича Шульги, хочеться зазначити певну побратима по праці, який був добрим вчителем і наставником, зразком людиною, щирим патріотом своєї Вітчизни, зробив вагомий внесок у культурне життя Закарпаття і Поділля. Про творчу спадщину вченого читаються спеціальні студенти пишуть реферати, курсові й дипломні роботи, проводяться наукові заходи та конференції. Пам'ять про цю Людину буде довговічною.

Подається за публікацією: Слово про Іллю Гавриловича Шульгу. До 95-річчя від дня народження // Новини Закарпаття. – 2 серпня 2016 р.

ВОЛОДИМИР ГРАБОВЕЦЬКИЙ: ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ

Майбутній історик Володимир Грабовецький походив з древнього роду Грабовецьких – дрібних бояр періоду Галицького князівства XII-XIII ст. Ця верства галицького суспільства пройшла значну еволюцію і спочатку посідала досить важливе місце в Галичині, маючи навіть свій родинний герб. Але потім скотилася до дрібної шляхти і майже нічим не відрізнялася від простих селян, які виконували різноманітні повинності в маєтках феодалів. У середині XVIII ст. Грабовецькі переселилися в Печеніжині, що на Коломийщині. Саме в цьому селі і побачив світ Володимир Грабовецький.

У передмові до своєї книги «Історія Печеніжина» В. Грабовецький пише: «Вже в його назві почуєш гомін віків. І мимоволі тебе зацікавить історія селища, звідки взялася така назва – Печеніжин? Коли село виникло?.. Ми досить мало знаємо про цей населений пункт Прикарпаття, якому в 1993 р. виповнюється 550 років з першої письмової згадки. А тим часом тут з праісторичних часів жили люди, що вказують і археологічні знахідки, і письмові джерела».¹

17 липня 1720 р. у сім'ї печеніжинських бідняків Василя і Гафії Грабовецьких народився син, якого батьки нарекли Володимиром, а в колі сім'ї ніжно називали «Влодком». Родина Грабовецьких мало чим відрізнялася від решти селянських сімейств Печеніжинна: злидні і бідність постійно панували серед них. До цього додава, що Володимир був сьомою дитиною в сім'ї. Він нерідко чув, як батько в розпаді говорив: «Навіщо було того сьомого?».² «Моя родина, – пригадував В. Грабовецький, – була небагата. В час, коли я народився, у нас було восьмеро душ, було всього п'ятого кілька мізерних клаптиків землі, або, як тоді називали, моргів воли, розкинутих в кількох урочищах, званих «горб», «підцигла», «той город», «крушена», «пригід». Годувати таку сім'ю майже було неможливо».³

Чомусь так є, що саме найбідніші найбільше тягнуться до знань. Таким був і Володимир, якого односельчани називали «Влодком з книгою». Так, він рано полюбив історію і завдячує в цьому, перш за все, батькові: «Мій добрий, чесний і полюблений батько, простий селянин-ткач, довголітній паламар при горішній церкві Василя Грабовецького, син Дмитра, брав мене малого за руку і босоногого вів до Народного Дому в Коломиї слухати оповідання з історії України, які читав відомий український письменник Андрій Чайковський. Водив до церковної читальні "Скала" у Печеніжині, де я читав книги з історії України. Батько приносив додому дитячий щомісячний журнал "Дзвіночок" і розповідав нам вечорами про історію нашого народу, вчив нас любити свій рідний край, ділився спогадами про національно-визвольні змагання на початку ХХ ст., активним учасником яких був сам. Читавчи "Дзвіночок" та слухавчи розповіді батька про козаків, опришків, гайдамаків та Січових Стрільців (батько був стрільцем УГА та боровся в її складі в листопадні дні під Львовом, а потім на Великій Україні), я дістав нестримний потяг до історії України».⁴ Необхідно погодитися з твердженням біографів відомого історика, що «сім'я Василя Грабовецького зберігала українські традиції».⁵

До літа 1939 р. Володимир Грабовецький закінчив печеніжинську початкову «Гриду школу» і семирічку. Однак цим хлопець не задовольнився і успішно склав іспити до класичної української гімназії в Коломиї. Розпочавши навчання при поляках, закінчував при більшовиках, які «золотого вересня» 1939 р. вступили на територію Західної України. Це був важкий період в житті українців Східної Галичини, коли масові репресії, депортація «неблагонадійних елементів» стали звичайним явищем. Проте перебування радянських військ на західноукраїнських землях було недолговечним. Вже 30 червня 1941 р. Німеччина захопила Львів і Тернопіль, а 1 липня – Дрогобич і Стрий. 2 липня 1941 р. нацистські війська вступили до Станіслава.⁶ Протягом двох тижнів вони не тільки перейшли радянський кордон по річці Збруч, а й досягли, а подекуди перейшли лінію оборони Сталіна, що була приблизно за 350 кілометрів від кордону на 22 червня 1941 р.⁷ Західна Україна була окупована, і на цій території почав впроваджуватися фашистський «новий порядок». З приходом німців Володимир Грабовецький змушений був закінчити навчання й повернутися в рідне село, де допомагав батькам при господарстві. «У 1942 році, – писали біографи історика, – виснаженого від голоду хлопця забрала сестра до Винників під Львовом, де в той час працювала на тютюновій фабриці. В 1942 році сестра влаштувала брата до Малої Львівської духовної семінарії, і тут він навчався протягом 1942-1944 років...».⁸

Звернемося до спогадів В. В. Грабовецького про період навчання в духовній семінарії: «Сьогодні повертаються в незалежній Україні забуті імена наших світоцві, славетних діячів культури, науки і Церкви. Серед них на особливу увагу заслуговує наш український патріарх Греко-Католицької Церкви, мученик більшо-

ницьких гулагів кардинал Йосиф Сліпий. Про нього уже з'явилися цікаві статті в газетах і журналах, спогади сучасників Великого Отця нашої Церкви. В одній з публікацій і мені хочеться згадати про свої зустрічі з незабутнім архієпископом.

Якось восени 1942 року до нас у бурсу, де я тоді вчився, завітав ректор Великої Богословської Академії архієпископ Йосиф Сліпий. Він побував у моїй кімнаті №25. Тоді він зробив на мене сильне враження своєю постантю, гарним обличчям з бородою. Він звернув увагу на те, що над моїм ліжком висить образ Гомінської Богоматері і похвалив мене за любов до Бога та погладив рукою мою голову. Потім він цікавився життям семінарських бурсаків, деколи обідав з нами і їдав і благословив нас своїм хрестом.

Згодом я бачив архієпископа Сліпого в каплиці Великої духовної семінарії, де він в оточенні дяконів, священиків, каноників правив Архієрейську службу Богу. Запам'яталися тоді в цій каплиці стінні художні розписи, які, як пізніше ми дізналися, були розмальовані видатним українським художником Петром Ходотним і які після руйнації каплиці совітською владою восени 1944 року були знищені. Жаль, що не запам'ятав тієї проповіді Преосвященного Йосифа на тому його служенні за винятком таких слів: «Дорогі семінаристи, будьте ревними свідками, любіть свою українську Церкву, бо вона пройшла тяжку хресну дорогу, яка ніколи не покидала свого народу».

І ще одна незабутня подія хвилює мене. А було так: перед святом Андрія у 1943 році сновістили наставники, що ми підемо до палати церкви св. Юра в день св. Митрополита Андрія Шептицького. Ми всі зраділи. Дійсно, ідучи в церкву, прибули до митрополитичої палати в день святого Андрія увечері. Після недовгого терпіння чекали прибуття Князя Церкви, так шанованого і любимого народом Церквою і народом. О 7 годині вечора з сусідньої кімнати в'їхав у візку Митрополит. То було незабутнє враження. Перед нами, семінаристами, з'явився справжній Патріарх і благословляв нас своєю рукою. Хор Великої духовної семінарії співав урочисто «Многая літ». Здавалось, що сам Бог витає над нами. На нас дивилися обличчя з галереї портретів митрополитів Української Греко-католицької Церкви минулих століть. Ми, семінаристи, по черзі підходили і приймали благословення Митрополита. А оскільки я був одягнутий в гуцульський кептар, то Митрополит запитав мене з ласкою і доброю усмішкою: «Звідки ти, гуцулику?» – «З Печеніжана, коло Коломиї», – відповів я. «Славно, синку, хай тебе Господь береже», – відповів Кир Андрей.

З того часу пройшло багато десятиліть, а ці слова, сказані Митрополитом, і досі не забуваю. Запам'яталося те, з якою повагою до іменинника ставився, стоячи біля Митрополита, Архієпископ Йосиф Сліпий в супроводі каноників і нашої професури.

З приходом так званих «других совітів» Володимир Грабовецький виступився секретарем міського споживчого товариства. Поєднуючи навчання із працею, у 1947 р. він закінчив Винниківську середню школу робітничої молоді і вступив до історичний факультет Львівського державного університету.

40-50-ті роки були надзвичайно складними в житті науковців і студентів Львова. Особливо це стосується представників суспільних наук. Наприкінці 1948 р. у Львівському університеті викладало понад 300 науковців, з яких тільки 67 були місцевими. Серед них відомі вчені Михайло Возняк і майбутній науковий наставник В. Грабовецького Іван Петрович Крип'якевич. Представники радянської влади продовжували їх вважати «запеклими українськими буржуазними націоналістами». Органи НКВС/ГПУ встановили постійний нагляд за ними, намагалися вивести і скомпрометувати в очах громадськості. І. П. Крип'якевичу заборонили

ми. Але під час перевірки з'ясувалося, що відомий історик продовжував оцінювати на схему Михайла Грушевського. Із нових архівних документів видно, що незважаючи на зміну влади в Західній Україні, І. П. Крип'якевич фактично не змінив своїх поглядів, не бажав пристосовуватись до нової системи. Доказом цього є виступ завідуючого кафедрою історії України В. Горбатюка на засіданні ради Львівського університету 27 вересня 1947 р. «Проф. Крип'якевича, – говорив він, – не зуміла кафедра привести до такого стану, щоб він був роззброєний і поставлений до стінки, щоб він і другі йому подібні сказали, що вони відкачуються від своїх поглядів попередніх, що їх погляди неправильні і не тільки на словах, але й на ділі, в практиці». ¹⁰ Різко нападав на відомого українського вченого Я. Галан. «Я хочу сказати вислалі про тих письменників, які стоять на протилежному боці і хитаються, – говорив він 27 липня 1947 р. на нараді активістів інтелігенції м. Львова, – не знають куди краще їм схилитися. Радянська влада повільно з ними поводить, як, наприклад, з проф. Крип'якевичем... Я скажу відверто, що ні одна країна в світі так би з нами не поступила».¹¹ Аналогічне заявляли представники влади і партії Д. Мануїльський та І. Грушецький.

Особливо посилились репресії після вбивства Я. Галана. Нещасна доля не обминула і В. Грабовецького – його теж виключили з університету, звинувативши в українському буржуазному націоналізмі. Студент В. Гайворонюк заявив, що Грабовецький начебто поділяє ідеї «мюнхенської зграї», маючи на увазі українських емігрантів, та відвідує церкву і є сином попа. В той час в університеті на всіх факультетах проходили збори, на яких піддавали анафемі так званих українських буржуазних націоналістів. І лише коли університетські чиновники на свої запити не отримали з місця народження В. Грабовецького необхідного їм підтвердження, студента залишили в спокої. Проте в характеристиці на місце праці деканат записав, що В. Грабовецький виключався з університету».¹²

Після закінчення історичного факультету В. Грабовецький був направлений на роботу вчителем історії в Новоскварявську середню школу Жовківського району на Львівщині, де він пропрацював до літа 1953 р. Вчителюючи, Володимир Грабовецький посилено працював, студіюючи праці Михайла Грушевського, Михайла Возняка, Івана Крип'якевича. Останній тоді очолював Інститут суспільних наук і мав світове ім'я в історичній науці. Перша зустріч з Крип'якевичем назавжди запам'яталась Володимирі Грабовецькому. Він пригадував: «...Коли секретарка сказала зайти, я спочатку захвилювався. І ось бачу відомого вченого. Іван Крип'якевич був середнього росту, з інтелігентним обличчям. Волосся густе, сиве, в окулярах. В розмові стриманий, коректний. Я завдячую долі, що звела мене з цією людиною і щирою людиною, під керівництвом якої я працював 14 років. Не знаю чому, але з першого мого знайомства професор повірив у мої наукові сили і пропонував всій нашій спільній праці в Інституті ставився до мене надзвичайно доброзичливо і прихильно. Хочу сказати, що благородною рисою академіка Івана Крип'якевича було те, що він ніколи не звертав уваги на посаду, знайомство, а відкрито і об'єктивно рецензував праці своїх колег, науковців, вказував на недоліки, і його слово завжди було повчальним, мудрим».¹³ 19 вересня 1953 р. Президія львівського філіалу АН УРСР затвердила В. Грабовецького на посаду молодшого наукового співробітника відділу історії України Інституту суспільних наук АН УРСР.¹⁴ З цього часу почався стрімкий шлях молодого вченого до вершин наукової слави. 1953-1975 роки – так званий «львівський період» у науковій діяльності Володимира Грабовецького.

У праці про Івана Крип'якевича, присвяченій 110-й річниці з дня народження вченого, В. В. Грабовецький зазначив: «Іван Петрович мені дуже допоміг. Самі з ним я вперше прийшов до архіву і під його наглядом прочитав актову книгу геролатинською і старопольською мовами. Він контролював мої перші виписки і часом і виправляв їх. Професор був чудовим знавцем першоджерел з багатовисхідним досвідом архівної роботи. Він старанно, за особливою системою виписок умів добирати найбільш цінні актові рукописні дані з тієї чи іншої проблеми. І. П. Крип'якевич ніколи не обмежувався матеріалами до запланованої теми, а при написанні фіксував все для майбутніх проблем, а тому радив спочатку виписувати загальні і вказувати сторінки першоджерела тієї чи іншої актові книги, а потім уважно вчитуватися і фіксувати найбільш цікаві факти. Цим методом я користуюся протягом цієї своєї наукової діяльності. У зборі історичного матеріалу він був справжнім віртуозом і педантом. Він, досконало володіючи іноземними мовами, уважно перечитував складні тексти середньовічних актів геролатинською і старопольською мовами. Дослідник все підкреслював. Не пропускав нічого найменшого з актів і фіксував навіть те, що не по темі на вирішення питання, але потім може знадобитися в наступних дослідженнях».¹⁵

В. Грабовецький неодноразово вказував на велику ерудицію і компетентність академіка Івана Крип'якевича: «Іван Петрович взагалі був надзвичайно пунктуальний і акуратний, і як адміністратор, і як науковець. Якими б проблемами він не займався – чи то історія княжого періоду, козаччини (XV-XVIII ст.), Хмельниччини (1648-1656), історіографія, джерелознавство як допоміжні історичні дисципліни, він завжди глибоко вивчав першоджерела і з педантичною точністю умів їх науково застосувати до поставлених питань. Здається, немає такої теми з історії України періоду становлення, над якою б не працював вчений. Основною темою була історія Галицько-Волинського князівства XII-XIII століть. Але найбільше зусиль він доклав у дослідження Хмельниччини...».¹⁶

Незважаючи на велике навантаження, І. П. Крип'якевич не забував про виховання і становлення молодих науковців. «Не раз його можна було побачити в кабінеті істориків, яким він давав поради, допомагав формулювати плани наукових праць, диктував з пам'яті бібліографію, – пригадував В. Грабовецький. – Він завжди виходив контакт зі старшими за віком науковцями, згуртував колектив, з яким вирішував багато цікавих проблем... Одного разу, коли я зайшов до академіка, побачив порожній робочий стіл і стосик з восьми журналі. «Іване Петровичу, що і там?» – вихопилось у мене. Він з тяжкою напругою відповів: «Скільки тут номерів журналу, стільки місяців я хворію». Йому було важко говорити після інсульту, перше він більше слухав. Але потім якось сказав: «Не покидайте досліджувати історію Прикарпаття. Коли ви закінчите свого улюбленого Довбуша, то не шкодуйте часу і підготуйте хоч кілька узагальнюючих книг з історії цього краю, про історичні міста Коломию, Галич, Рогатин, Товмач, Калуш».¹⁷ Завдання свого вчителя Володимир Грабовецький виконує, видаючи десятитомну працю «Нарис історії Прикарпаття...».

Перша стаття В. Грабовецького з'явилася на сторінках винниківської газети «Радянське життя» 24 грудня 1953 р. У центрі дослідження молодого вченого знавця славної української гетьман Богдан Хмельницький. Протягом 1954-1956 рр. п. Грабовецький опублікував десятки статей, героями яких були першодрукар Іван Федоров, селянський бунтар Устим Кармелюк, проводир опришків Олекса Довбуш, знаменитий письменник Іван Франко. Однак все більше і більше увагу В. Грабовецького привертала славнозвісна постать Олекси Довбуша. Одна за одною він

ати його статті «Народний провідир Олекса Довбуш», «Народний герой Олекса Довбуш», «Новий документ про загибель Олекси Довбуша», «Рух карпатських опришків напередодні і в роки визвольної війни 1648-1654 рр.», «Селянський рух на Галицькому Прикарпатті в другій половині XVIII ст.». Величезний джерельний матеріал з архівів Львова, Вроцлава, Кракова і Перемишля був узагальнений істориком у книзі «Народний герой Олекса Довбуш» (1957), яку високо оцінили рецензенти (І. Матесян, Я. Ісаєвич, Я. Мельничук, О. Єрмоленко та багато інших). У 1959 р. книга була перевидана російською мовою в Москві.

Цікава історія трапилась із першою книгою про Олексу Довбуша. У своїх спогадах «В пошуках Довбушевих скарбів» В. Грабовецький пригадував: «...Якось я в пошуках народних оповідань про Довбуша забрів на одну із полонин на Закарпатті біля села Ясині Рахівського району. Старий (понад 70 років) кремезний гуцул-чабан гостинно привітав мене на полонині. І тут при ватрі ввечері у колі пастухів довів розмову про Олексу Довбуша і дуже цікаво розповідав про героя, майже так, як я описав його у книзі. Я здивувався і запитав, звідки він про це знає. Старий гуцул, курячи люльку, з гордістю відповів: "Ото, легінику (звернувся до мене), я маю Біблію про Довбуша, а там все написано файно і по правді". – "Що, Біблію?" – перепитав я здивовано, і старий чабан підтвердив це із втіхою і гордістю. "Покажіть мені цю Біблію", – звернувся я до гуцула. "Тільки не нині, а вранці, як сонце зійде на полонину, я покажу вам, легінику", – відповів він. Тієї ночі у колибі я не спав, а думав, як то могло статися, що гуцул має книги, мені, історикові Довбуша, відомі. Снувались у голові різні здогади: можливо, збереглись якісь давні папери або старовинні записи, які могли б збігатися із моїми твердженнями, побудованими на виявлених мною документах про життя й антифеодалну діяльність Олекси Довбуша. Так і минула в мареві думок полонинська ніч. Мій господар полонини прокинувся, поцілував земличку, стиха прошептав якусь молитву і легко перекинув мене. "Підемо подивитися на Біблію про Довбуша", – сказав. Я встав, обтер обличчя ранньою росою і ми разом з гуцулом відійшли приблизно на 500 метрів і зупинились над стрімким берегом. Ступивши на кілька кроків униз, гуцул загнув шматок скельної брили, вийняв з-під нього згорток і показав мені почорнілу від часу книжечку: "Ось вам і Біблія про Олексу-братика". Я відкрив обкладинку і мало не задрижав з хвилювання, коли побачив, що це саме перша моя книга, яка дійшла до гуцула на полонину. Отже, моя праця не пройшла марно, коли гуцули так любовно оберігають її, як колись наші батьки шанували Біблію».¹⁸

Протягом 1957 р. В. Грабовецький видрукував серію статей під рубрикою «Вірний рідний край» на сторінках газети «Ленінська молодь». Це були змістовні історичні нариси про Нестерів, Винники, Белз, Городок, Звенигород, Золочів, Буськ, Яраковичі, Сокаль, Бібрку, Великі Мости, Яворів тощо. У 1958 р. на засіданні спеціалізованої вченої ради Інституту історії АН УРСР В. Грабовецький успішно захистив кандидатську дисертацію на тему «Селянський рух в Галицькому Прикарпатті в другій половині XVII ст.».¹⁹

Починаючи з цього часу чітко викристалізувалися проблеми, над якими працюватиме вчений впродовж багатьох років – історія вірменських поселень в Галичині, рух опришків, гайдамащина, вплив народно-визвольної війни на західно-українські землі тощо. У 1962 р. побачила світ монографія В. Грабовецького «Селянський рух на Прикарпатті в другій половині XVII – першій половині XVIII ст.». Вчений взяв участь у створенні багатотомної «Української Радянської Енциклопедії», написавши до неї ряд нарисів, зокрема «Довбуш», «Дрогобич», «Опришки», «Звенигород Галицький» та десятки інших.

«Селіньське поселення на Прикарпатті від проводом Мухи 1490-1492 років (З історії спільної антифеодальної боротьби селян України і Молдавії)» (1979), «Гуцульщина XIII-XIX століть. Історичний нарис» (1982), «Коліска трьох братніх народів» (1982), «Надвірна» (1982), «Сходинами історії – у майбутнє» (1987), «Стежками Олекси Довбуша» (1988), «Нариси історії Івано-Франківська» (1989), «Галицька Трійця XIII століття: Тимофій, Андій, Митуса» (1989), «Скульптурна Шевченкіяна Прикарпаття» (1989), «Скульптурна Франкіяна Прикарпаття» (1990), «З історії некрополя України (Про могили українських гетьманів)» (1990) та багато інших.

У 1992 р. В. Грабовецький видав перший том із задуманих десяти «Нарисів історії Прикарпаття». «Ця, перша частина книги, – говориться в передмові, – присвячена висвітленню історії з найдавніших часів до XV століття. У книжці автор у хронологічно-проблемному плані узагальнює на міцній джерельній основі історію краю первіснообщинного ладу, цікаво з'ясовує появи слов'янських племен, племенних союзів, життя людей в період Київської Русі IX-XI ст. Нарешті, читач може ознайомитися з економічним, політичним та культурним життям прикарпатців в час могутності Галицької держави, епох славних виток з династії Ростиславичів і Романовичів».²² У 1993 р. вийшли другий і третій томи «Нарисів», в яких охоплено період XVI-XVII ст. Велика увага приділена проблемам заселення і розвитку Галицької землі в XVI-XVII ст., подіям народно-визвольної війни 1648-1654 рр. на Прикарпатті, соціально-економічним відносинам в краї та національно-визвольній боротьбі народних мас проти кріпосництва. Унікальні факти читач може почерпнути з розділу «Скит Манявський – перлина історії, культури і мистецтва на Прикарпатті». Четвертий том, який побачив світ в 1994 р., присвячений соціально-економічним відносинам на Прикарпатті в XVIII ст. Вагоме місце в ньому приділено історії Гуцульщини XVIII ст., а також простежується національно-визвольна боротьба селян Прикарпаття, рух карпатських опришків. Того ж року П. Грабовецький видав п'ятий том, до якого ввійшла монографія «Вірменські поселення XIII-XVIII ст.». У передмові автор зазначає, що «минуле вірменських поселень на Україні, в тому числі на Прикарпатті, не лише окрема сторінка української історії, але й окремий розділ в історії вірменського народу. Воно доповнює історію двох дружніх народів, свідчить про братній їх історичний взаємозв'язок».²³ Автор аргументовано висвітлює такі проблеми, як «Вірменські поселення на Україні в історіографії і джерелах XI-XVIII ст.», «Виникнення вірменських поселень на Україні», «Соціально-економічне становище вірменських поселенців на Україні в XIII-XVIII ст.», «Участь вірменських поселенців у торгівлі», «Участь вірменських поселенців у викупі бранців з бусурманської неволі, дипломатичних місіях Польщі та в боротьбі з татаро-турецькою агресією в Європі XV-XVII ст.», «Адміністративно-судові функції у вірменських поселеннях Прикарпаття XVI-XVIII ст.» та ін.

У 1995 р. В. Грабовецький видав восьмий том «Нарисів», до якого ввійшла монографія «Гуцульщина в другій половині XIX – початку XX ст.». Дослідник зазначає, що «у восьмому томі "Нарисів історії Прикарпаття" іде мова про тодішній стан промислових галузей Гуцульщини, соціальну структуру населення Верховин, боротьбу гуцулів за своє соціальне і національне визволення. Наведені матеріали засвідчують, що, незважаючи на важке економічне становище, гуцули розвивали свої домашні промисли, серед яких високого рівня досягло ужиткове і декоративне народне мистецтво».²⁴

В. Грабовецький продовжує працювати над історією карпатських опришків. У 1994 р. він видав фундаментальне дослідження «Олекса Довбуш (1700-1745)», в якому узагальнив всі свої попередні праці про відважного народного месника, а

також доповнилі їх новими архівними, фотодісторичними матеріалами, пасивізовано рух опришків кінця XVII – першої половини XVIII ст., показано відображення руху, очолюваного О. Довбушем, у народній творчості, художній літературі, живописі, музиці та кінематографії. В. Грабовецький продовжує працювати над дослідженням соціально-економічного, політичного і культурного розвитку окремих прикарпатських міст. Протягом 1996-1997 рр. побачили світ його монографії «Історія Коломиї з найдавніших часів до початку XX ст.», «Уторони. Сторінки історії. До 630-річчя першої письмової згадки», «Історія Калуша. З найдавніших часів до початку XX ст.». Унікальною у всіх відношеннях є праця В. Грабовецького «З любов'ю до Кобзаря за спогадами минулих літ» (1997). Заслуга вченого ще в тому, що він запропонував читачам унікальну розповідь першого директора Івано-Франківського музею-заповідника «Могила Т. Г. Шевченка» Василя Коваленка при встановленні поета, реконструкцію його могили, організацію музею та встановлення надмогильного пам'ятника на Тарасовій горі. Сьогодні В. В. Грабовецький очолює кафедру історії України Прикарпатського університету імені В. Стефаника, продовжуючи дослідження різноманітних проблем історії України, рідного Прикарпаття. Його багаторічна наукова і культурно-громадська діяльність високо оцінені. У 1989 р. В. В. Грабовецького було нагороджено орденом Пошани. Він лауреат обласної краєзнавчої премії імені Івана Вагилевича (1991), нагороджений медаллю на відзнаку плідної роботи на ниві охорони пам'яток історії та культури України (1992). Володимир Грабовецькому присвоєно звання академіка вищої школи України. «Одним із достойників наукового, культурно-освітнього життя Івано-Франківська, – зазначав професор Микола Кугутяк, – є завідувач кафедри історії України Прикарпатського університету ім. В. Стефаника, талановитий учень академіка Івана Крип'якевича Володимир Грабовецький. Іншого подібного професора в природі просто не існує. Немає і все. Як немає, мабуть, у вітчизняній історії найпотаємніших закутків, куди б він не заглянув, навіть у такі віддалені спеціфічні, як археологія, сфрагістика, генеалогія, геральдика. Не метелик-одноденка, приваблений кон'юнктурним світлом, а із солідними фактами історичних аргументів». До цих слів важко ще що-небудь додати.

¹ Грабовецький В. Історія Печеніжина. – Коломия, 1993. – С. 4.

² Михайлина П., Вуянко М. Володимир Грабовецький – історик України. До 65-річчя від дня народження. – Івано-Франківськ, 1993. – С. 4.

³ Там само.

⁴ Грабовецький В. Історія Печеніжина. – С. 4.

⁵ Михайлина П., Вуянко М. Названа праця. – С. 5.

⁶ Косик В. Україна і Німеччина у другій світовій війні. – Париж, Нью-Йорк, Львів, 1993. – С. 106.

⁷ Там само. – С. 106-107.

⁸ Михайлина П., Вуянко М. Названа праця. – С. 6-7.

⁹ Грабовецький В. Мої спогади про архієпископа Йосифа Сліпого // Нова Зоря. – 1991. – 6 серпня; Його ж: Мій прощальний уклін домовині Йосифа Сліпого // Там само. – 1991. – жовтень; Бурнашов Г. Лицар із роду опришків. – Івано-Франківськ, 1995. – С. 13-14.

¹⁰ Культурне життя в Україні. Західні землі: Документи і матеріали. – Т. 1 (1919-1991). – К., 1995. – С. 454.

¹¹ Там само. – С. 9.

¹² Михайлина П., Вуянко М. Названа праця. – С. 7.

¹³ Там само. – С. 9.

¹⁴ Там само.

...народження – Івано-Франківськ, 1996. – С. 19-20.

¹⁸ Там само. – С. 20-21.

¹⁹ Там само. – С. 21.

²⁰ Грабовецький В. В пошуках Довбушевих скарбів (Спогади). До 250-річчя загибелі національного героя України. – Івано-Франківськ, 1995. – С. 35-36.

²¹ Володимир Васильович Грабовецький. Бібліографічний покажчик. – Івано-Франківськ, 1993. – С. 17.

²² Грабовецький В. В. Гуцульщина XIII-XIX століть. Історичний нарис. – Львів, 1982. – С. 6 (впередіма І. Г. Шульги).

²³ Михайлина П., Вуянко М. Названа праця. – С. 16.

²⁴ Іваншин С. Слово про автора // Грабовецький В. Нариси історії Прикарпаття з найвідоміших часів до кінця XV століття. – Т. I. – Івано-Франківськ, 1992. – С. 3.

²⁵ Грабовецький В. Нариси історії Прикарпаття. – Т. V. – Івано-Франківськ, 1994. – С. 3.

²⁶ Грабовецький В. Нариси історії Прикарпаття. – Т. VIII. – Івано-Франківськ, 1995. – С. 4.

Подяється за публікацією: Ювілейний збірник на пошану академіка В. В. Грабовецького. До 70-річчя від дня народження. – Ужгород: Ужгородський державний університет, 1998. – С. 4-14. Стаття написана у співавторстві з Миколою Вегешем.

ВОЛОДИМИР ГРАБОВЕЦЬКИЙ. СЛОВО ПРО ВЧЕНОГО-ІСТОРИКА

Володимир Васильович Грабовецький як історик займає особливе місце у плеяді славетних дослідників історії рідної Вітчизни. Він відомий український вчений, доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, академік Академії наук вищої школи України, завідувач кафедри історії України Прикарпатського університету ім. В. Стефаника. По праву Володимир Васильович вважає себе учнем академіка Івана Крип'якевича, під впливом якого і сформувався як перспективний дослідник минулого України.

І під пера вченого вийшло близько тисячі праць, в тому числі десятки фундаментальних монографій і окремих видань, сотні наукових статей і студій, науково-популярних розвідок, нарисів, есе, рецензій тощо. Найвідомішими серед них є такі, як «Народний герой Олекса Довбуш. Історичний нарис», «Селянський рух на Прикарпатті в другій половині XVII – першій половині XVIII ст.», «Антифеодальна боротьба карпатського опришківства XVI-XIX ст.», «Західноукраїнські землі в період народно-визвольної війни 1648-1654 рр.», «Гуцульщина XIII-XIX століть. Історичний нарис», «Нариси історії Прикарпаття» (вийшло 8 томів), «Ілюстрована історія Прикарпаття» (вийшло 2 томи).

Особисте знайомство і наукове приятельство автора цих рядків із Володимиром Васильовичем Грабовецьким було започатковане 20 жовтня 1982 року на Подкарпатській регіональній науково-краєзнавчій конференції у м. Вінниці. Він подарував мені монографію «Гуцульщина XIII-XIX століть. Історичний нарис», яка щойно вийшла у видавництві «Вища школа» при Львівському держуніверситеті. На тиражній сторінці її автор написав дарчий автограф: «Талановитому гуцульському вчену нема переводу. Дорогому Володимире Євгеновичу Задорожному на згадку про нашу наукову дружбу та з побажанням успішної праці над докторською дисертацією». І дійсно, пророчі слова Володимира Васильовича стали реалією – через п'ять років мною було захищено докторат на спеціалізованій вченій раді Ки-